

Szuperhős példakép értékközvetítő szerepe fiatal sportolók motivációjában.

Superhero idol valuetransmitting role in young athletes motivation.

Gönczi Pál

Bevezetés

Sajnálatos tény manapság, hogy a fiatal korosztály tagjai nem rendelkeznek példaképpel, akik értékes, pozitív tulajdonságok hordozói, jó cselekedetek ösztönzői. „A példakép egy mintául választott személy,” - legyen az létező, vagy fikcionális - „akiben a példaképválasztó különösen értékes, számára vonzó tulajdonságokat érez meg, vagy fedez fel.” (Zrinszky, 2012) Kutatásom a serdülőkori példaképválasztás és pozitív értékialakítás egy lehetséges irányát vizsgálja, különösen sportolók körében, akik - mint a későbbiekben kiderül - hajlamosabbak arra, hogy példaképet válasszanak maguknak.

Ebben a korban „...az alternatív minták közti választás folyamatából válik ki a példakép” (Zrinszky, 2012). Beszélhetünk tehát egy szenzibilis korszakról, ahol várhatóak jelentős behatások. Szent-Györgyi Albert szerint a jellemalakítás, a jellemformálás, a pozitív értékrend kialakítás legalkalmasabb eszköze a testnevelés és a sport. Amennyiben egy aktív versenysportolóról is beszélünk, aki a mindennapos testnevelés mellett részt vesz napi egy, vagy kettő edzésen, ő legfeljebb három és fél órát tölt szervezett keretek között sportolással (nem beleszámítva a tömegsportot és a rekreációs mozgásprogramokat). Ez gond a nap további részében való lekötetlenség végett. A probléma onnan gyökerezik, hogy „... a mi világunk egy információktól túlterhelt és kommunikációban nagyon manipulatív világ-falu.” „A különféle tömegtájékoztatási eszközök befolyásolási szándékait nem ismerjük, ezért kiszolgáltatottságunk egyértelmű.” (Borsos, 2006) Gyakorlatilag egy nonstop, nullától-huszonnégy órás médiakörnyezetbe vagyunk zárva. Innen is következik az, hogy egy szenzibilis korszakban lévő sportoló rossz példaképválasztásának a lehetősége magas. (Knorr, 2012) Nem beszélve a rendszertelenül sportoló serdülő korú fiatalokról. Dr. Berta Judit doktori disszertációjában kutatta a 12-17 évesek érték- és modellpreferenciáit a médiahasználat függvényében. Ezt a kort, amiben ő kutatott, szocializációs korként említi. Véleménye szerint a korosztály egyik legnagyobb feladata a személyes értékek kialakítása.

Az eddigi gondolatokat a dolgozatában leírtakkal lehetne összefoglalni: „Az audiovizuális média a társadalmi valóság meghatározásának és képeinek elsődleges forrását [...] adja.” (Berta, 2010). Ezt a gondolatmenetet követve kezdett körvonalazódni, önmagamnak feltett kérdéseken keresztül a kutatás. Nézzük mi az, amivel a legtöbbet találkozunk a médiában! Legyen szó a televízióról:

- reklámok, melyek meg akarnak győzni, mi kell nekem;
- valóságshow hadak, amelyekben ideálokat állítanak elé,
 - itt kitérnék arra, hogy egyes valóságshowkban lehetőség volt élőben rácsatlakozni interneten keresztül a ház kamerarendszerére, lehetőséget kapva arra, hogy akár a nap huszonnégy órájában is nézhessük őket -;
- tehetségkutató műsorok, ahol keresik a felfedezhető, olykor tehetségtelen egyéneket és rivaldafénybe helyezik őket;
- s akkor még nem is tettünk említést a fő kereskedelmi csatornák esténkénti, meghatározhatatlan műfajú sorozatairól;
- végül, a híradó nem végződhet sztárhírek nélkül.

Kissé kétségbeestem látva azt, hogy mindez népszerűségnek is örvend, hazai viszonylatokban is milliókat szögezve a készülékek elé. Így láthatjuk, hogy a serdülőkori sportolók, akik hajlamosabbak arra, hogy példaképet válasszanak, sportáguk nagy alakjain kívül, ennek a közegnek vannak a leginkább kitéve. Elkezdtem gondolkodni, mi lehet az, amivel valódi értékeket lehetne közvetíteni

pedagógiai, illetve különböző szempontokból, ha már úgyis ki vagyunk szolgáltatva a tömegkultúrának.

Keresni kezdtem, mi lehet az az eleme a tömegkultúrának, ami megfelel néhány kritériumnak, figyelembe véve a pozitív értékalkotás és a tömegkultúra igényeit is. Ez feltevésem szerint a szuperhős. „A szuperhős az a sztereotípiakon épülő fikcionális karakter, aki emberi vagy természetfeletti képességeit a közjó szolgálatába állítja.” Eredetét tekintve az utolsó nem elismert művészeti ág képviselőjéből, a képregényből született. A leginkább sztereotipizált szuperhős, Superman, 1938-ban indult útjának az Action-Comics füzetekben. Lehetséges természetesen a szuperhősön kívül más pozitív eleme is a tömegkultúrának, vizsgálatom viszont főleg rájuk specializálódik. Véleményem szerint ez ideális választás lehet, mert olyan kritériumoknak felel meg, mint:

- híres, közismert a tömegkultúrában;
- pozitív, jó értékeket hordoznak;
- képviselik az aktuális társadalmat;
- pozitív személyiségjegyekkel rendelkeznek;
- tettek, eredmények fűződnek a nevükhöz.

Példaként szeretném hozni, hogy különösen napjainkban aktuális a képregényből készült adaptációk mozivászra vitele. Nem mellesleg óriási rekorddöntő bevételek születnek általuk. Legyen szó itt például a Bosszúállók című filmről, vagy a Sötét lovagról, még akkor is, ha az utóbbit korántsem lehetne nevezni hű adaptációnak.

Tóth Zoltán János a Szegedi Tudományegyetem Vizuális Kultúra és Irodalomelméleti Tanszék egyik oktatója írt a szuperhős, azon belül a szuperhős képregények változó paradigmáiról. Ezt azért említem, hogy lássuk, miért tud a szuperhős máig híres, továbbá aktuális maradni. Egyfajta „újracsomagolásról” ír, amely a kor igényeinek megfelelteti az adott alakot. Első példaként említem a kulcsint. Kezdetekben Batman felszerelése egy testre feszülő kezeslábasból, egy övből, maszkból, illetve egy köpenyből állt. Ezt az alakot állítsuk szembe a Nolan-féle sötét lovaggal. Csúcstechnológia, különböző protézisek, eltorzított hang. Másodjára tekintsük a születő hősök példáját. Előtérbe kerülnek a nem született, hanem a baleset, vagy trauma hatására átalakult hősök. „A fogyatékos szuperhősök korát éljük”. Ez utalhat akár arra is a társadalom részéről, hogy saját soraiból keresi a hősöket, mint segélykiáltás egy saját kertvárosi védelmezőért. Ezek és még megannyi tulajdonságok mutatják a változó attribútumrendszereket Tóth cikkében.

Ezeket figyelembe véve mondhatjuk, hogy a hősök a kor igényeihez igazítottak, képviselik az aktuális társadalmat. Ebből következően gondolom, hogy a szuperhős lehet egy ideális példakép, akit egy sportoló is választhat, természetesen a sport nagy alakjain kívül. Vizsgálatom azt fogja kutatni, hogy értékeik mennyire elfogadottak, szemben a tömegkultúra néhány elemével szemben. Tudnak-e példát nyújtani a sportolóknak, vajon motiváltabbak lesznek általuk? Végül milyen kontrasztba helyezi hozzájuk képest a tömegkultúra néhány, általam a később felsoroltatott elemét.

Anyag és módszerek

Végeztem egy előtanulmányt a Szegedi Tudományegyetem sportszakos hallgatói között, amiben megkérdeztem hatvanhét személyt, hogy van-e példaképük és ha van, akkor kicsoda. Amit

igazság szerint ki akartam deríteni ebből a pilot-study-ból, hogy mire számítsak nagyvonalakban és hogy az elkövetkezendő nagy kérdőívre kiknek a nevét érdemes tennem ismertségi, népszerűségi szempontból. Mivel szuperhős nem volt senkinek sem példaképe, ezért az ő neveiket ismertségi szavazások, látogatási számok, filmek, képregényfüzetek bevételeinek összege alapján választottam ki. Az adatgyűjtésre, ahogy említettem az imént, a kérdőívezést választottam. Egyénileg elkészített, szerkesztett és összeállított kérdésekkel. A vizsgálatot kettőszáz, tizennégy és huszonegy év közötti fiatal bevonásával végeztem. Közülük száz, a dunaújvárosi Széchenyi István Gimnázium tanulója. Az iskola hírnevét figyelembe véve egy nyitott szellemiségű közösségről beszélhetünk. További száz egyén az aktív versenysportolók, a Tisza Volán szegedi kézilabda utánpótlás soraiból kerültek ki. Őket egy nagy, eredményes csapat jövőbeli reménységeinek tekinthetjük. Igyekeztem értelmiségi, tehetséges, nagy jövővel kecsegtető fiatalokat bevonni a kutatásomba. Ugy gondolom, hogy ez a kettő mag kiváló kiindulópont volt hozzá. A kérdőív kitöltésébe mindkét nem képviselőit bevontam. A kérdőívek kitöltése a Széchenyi István Gimnázium tornatermében történt meg a gimnazisták körében a testnevelő tanárok jelenlétében. A sportolók esetében a kitöltés az edzés előtt, egy esetben az után, annak helyszínén történt az edzőjük jelenlétében. Minden esetben figyelmeztetést kellett tennem arra, hogy a második kérdésben szereplő Dexter, nem a Tartakovsky-féle rajzfilm, hanem az erősen felnőttebb tartalmakkal rendelkező sorozat fő karaktere. Meg kellett határozni, hogy ne segítsenek egymásnak, ha egy adott elemet nem ismernek a második kérdésből, annak érdekében, hogy valóban egy individuális eredmény születhessen a kitöltő részéről.

Maga a kérdőív három kérdésből állt. Elsőként feltettem ugyanazt a kérdést, mint az előtanulmányomban, hogy van-e példaképük, és ha igen, akkor kicsoda. A következő kérdésben (2.kérdés) megadtam húsz darab nevet. Ezen húsz nevet összesen négy kategóriába lehet sorolni: szuperhős, sportoló, híresség, film vagy sorozat szereplő. Ez a kiértékelés miatt válik később fontossá. Minden kategória képviseltette magát öt reprezentatív taggal. A kiválasztás a fent említett előtanulmány, illetve hírhedségi statisztikák alapján történt (pl.:blog, forum, poll). Ebben a kérdésben pusztán neveket tüntettem fel, kíváncsi voltam, hogy szimplán a név alapján mennyire lehet valakit értékesnek, követendő példának tekinteni. Az értékelést egy öt pontos Likert-skálán kellett végezni, ahol az '1' az egyáltalán nem követendő, az '5' pedig a teljességgel követendő példát jelentette. Illetve megadtam egy "X"-et is annak esetére, ha valaki nem ismerné a lapon szereplő személyt vagy karaktert. Ennek az "X"-nek köszönhetően lehetett összefüggéseket alkotni az előtanulmányban megadott egyes nevek és azoknak ismertsége alapján. Az utolsó, harmadik kérdésben megfordítottam a második kérdés logikáját. A fent említett négy csoport mindegyikéből kiválasztottam két-két képviselőt. Ugyanúgy öt pontos Likert-skálán kellett értékelni őket, azzal a különbséggel, hogy nem tudták, hogy kit is értékelnek valójában. Öt darab személyiségjegyet együttesét kellett értékelni, amelyek mind egy adott személyre utaltak, aki már az előző oldalon is szerepelt, természetesen a kitöltők tudtán kívül. Összevetve az előtanulmány és a népszerűségi adatokat, akik bekerültek a harmadik kérdésbe az alábbiakban feltüntettem tematikus sorrendben, a hozzájuk tartozó személyiségjegyekkel együtt.

- Szuperhősök
 - Batman: emberszerető, csendes, igazságos, megszállott, titokzatos
 - Superman: bátor, jószívű, igazságos, becsületes, törvénytisztelő
- Sportolók
 - Christiano Ronaldo: cselszövő, harsány, érzelmes, indulatos, világfi
 - Tom Brady: maximalista, munkamániás, tisztelettudó, szenvedélyes, sikerorientált
- Hírességek
 - Arnold Schwarzenegger: érzékeny, szégyenlős, türelmes, megértő, elegáns

Ryan Gosling: cinikus, óvatos, körültekintő, önálló, ravasz

- Film és sorozatszereplők

Barney Stinson: nőcsábász, életművész, bohókás, kreatív, érzékeny

Dr. Gregory House: cinikus, határozott, lázadó, vezér, flegmatikus

Mielőtt megalapozódna a gyanúja annak, hogy a kérdőívben szereplő nevek személyiségjegyei légbőlkapottak: a módszer, amivel azokat meghatároztam, az a tartalomelemzés volt. Szükségem volt egy olyan módszerre, amely olyan megközelítési módot ad ezen elemek meghatározásának, amelyek közleményekben megragadhatóak. Képes legyek a szövegben, oldalakon, blogokban megjelenő szavak, szófordulatok gyakoriságából következtetéseket levonni. „Tartalomelemzésnek nevezünk minden olyan eljárást, amelynek során közlemények, üzenetek törvényszerűen visszatérő sajátosságai alapján módszer és objektív eljárással olyan következtetéseket vonunk le, amelyek a közleményben nyíltan kimondva nincsenek, de az üzenet megszerkesztettségének, azaz kódolásának a módjából kiolvashatók, s esetleg más eszközökkel, más módon nyert adatok segítségével igazolhatóak.” (Antal, 1976) A legpontosabb megfogalmazása annak a tevékenységnek, amit végeztem, Krippendorff adta: „A tartalomelemzés olyan kutatási technika, amelynek segítségével adatokból a kontextusaira vonatkozóan megismételhető és érvényes következtetéseket vonunk le.” (Krippendorff 1995). Előnyös ez számomra abból a szempontból, hogy „ha egy kommunikációs folyamat a vizsgálódás tárgya, nincs gond az érvényességgel” (Kérdő, 2008), „az anyagok konkrétsága növeli a megbízhatóság esélyét” (Kérdő, 2008) és hátrányként van feltüntetve Kérdő dolgozatában, nekem mégis előny, hogy „csak rögzített kommunikációkon végezhető”. Kutatási módszeremet Berelson tartalomelemzésének 17 alkalmazási területei közül az első határozza meg leginkább, mégpedig: „a kommunikációs tartalomban lévő trendek leírása.” (Berelson, 1952)

Az egyszerűbb számításokat - átlag, szórás, csoportátlag, csoportszórás, elemszám meghatározás - a Libre Office táblázatkezelő programjával, a bonyolultabbakat - a szignifikancia vizsgálatot, a khi négyzet próbát - pedig az SPSS 17.0-ás szoftverrel végeztem.

Eredmények

Megoszlottak az arányok az előtanulmányban, nagyjából a hallgatók fele rendelkezett példaképpel. Az eredményeket tekintve nem volt meglepetés számomra, hogy a legtöbb példakép színész vagy híresség volt. Nagy számban fordult elő sportoló is, viszont szülőt csak kevesen adtak meg. Említést kell tennem, hogy legalább annyi edző volt példakép, mint szülő. A sokak által emlegetett edzői személy felelőssége tehát nemcsak abban jelenik meg, hogy egyes mozgásokat helyesen tanítson meg, esetleg bajnokságot nyerjen tanítványaival, hanem aktívan formálja tanítványa személyiségét is. A hírességek közül, akit érdemes külön megemlíteni, az Ryan Gosling. Az ő ismertségét a Drive című filmnek köszönheti (jellemzően fiúk körében), de felmerül a kérdés: az ő személyét tartják-e követendőnek, vagy azt, akit a filmjében alakított.

A kérdőívbe nem került női példakép. Az előtanulmányban női példakép, konkrétan megnevezve egy volt, míg a többi az édesanya, vagy nagymama. Nincs szó diszkriminációról, ahogyan azt felvetette egy, a kérdőívet kitöltő gimnáziumi tanuló, aki hiányolta a női példaképeket az értékelendők soraiból. Egyszerűen a pilot-study eredményei nem indokolták a szerepeltetésüket. Kitekintve az Egyesült Államokba, láthatjuk, hogy a négy nagy sportág: az amerikai football,

kosárlabda, baseball és jégkorong nagy nemzeti bajnokságaiban kizárólag férfiak versenyeznek és vannak úgy mond „felsztárolva”. Ugyanakkor ez, a labdarúgás, mint Európa egyik legdivatosabb sportágában sincs másképpen. Ez persze nem indok, csak egy lehetőség feltételezése. Egy önálló kutatás alapja is lehetne a hiányos női példaképek kérdése.

Az első kérdésre, hogy van-e példaképe a kérdezett személynek, a sportolók és a gimnazisták igen különböző arányban válaszoltak. A gimnázium tanulóinak 43%-ban van, míg 57%-ban nincs példaképe (lásd 1. ábra). Itt megjelenik az első sorokban írt probléma a hiányos ideálokról. Azonban a sportolók 67%-a már azt mondta, hogy van és csak 33%-nak nem volt példaképe (lásd 2. ábra). Visszaköszön az, amit leírtam a bevezetőben is, miszerint a sportolók a felmérés szerint nagyobb hajlamot mutatnak afelé, hogy kövessenek egy inspiráló alakot. Ezzel együtt azonban nagyobb veszélynek is vannak kitéve a tömegmédiával közvetített, kevésbé pozitív vagy épp negatív értékeket közvetítő elemeknek. Így felértékelődik az egyébként is nagy felelősséget hordozó edző szerepe, aki akár önmaga is egy olyan alak lehet tanítványai szemében, amilyen emberré egyszer válni akarnak. Voltak a kézilabdások között olyanok is, akik igazolásként az előbb leírtakra, a saját edzőjüket tartották példaképnek.

A második kérdésben, ahol nevek alapján kellett értékelni, mindkét csoport esetében a sportolók kategóriája volt az, amit az átlag a legkövetendőbbnek tekintett. Azonban a két vizsgált csoport között lényeges különbség az, hogy mekkora mértékben (lásd 3. ábra). Amíg a folyamatosan edző sportolók esetében a másodikként rangsorolt szuperhősök kategóriát (3,17) közel hat tizeddel utasította maga mögé a sportolói példakép (3,76), addig a gimnazistáknál a második helyre a film és sorozatszereplők kerültek bő egy tizedes hátránnyal (3,58/3,47). Ugyancsak mindkét csoportnál a legtöbbször tartott személy, az elhunyt magyar kenulegenda, Kolonics György (4,24/4,23) volt. A rengeteg bajnoki cím és a nemzeti sportlegenda kiváló példája bárkinek, nemcsak a sportolóknak. Ami viszont meglepő - véleményem szerint nem kell megmagyarázni miért szomorú tény -, hogy a gimnazisták körében a második leginkább követendőnek vélt példakép Kiss Ádám humorista, a Showder Klub jól ismert rendszeres fellépője (4,02). A média belőle csak reklámokon és fellépésein keresztül adott szeletet. Valódi személyiségét soha nem láthattuk, halhattuk. Mégis a humor, a vagányság és a lazaság - amit átad szereplései által - követendővé teszik, függetlenül attól, hogy tudnánk, milyen is ő valójában. Feltűnő adat továbbá a valóságshow szereplő Alekosz személye, aki az ismert műsor nyertese volt. Bár a kérdőívben messze, mélyen a legutolsó (1,43/1,22) helyen értékelték, mint leginkább nem követendő példát, mégis valahogyan megnyerte a közönség szavazataival azt a versenyt. Amennyiben a kikérdezettek Magyarország „krémjét” jelentik, miután egy nagy múlttal rendelkező sportklub utánpótlásáról és egy elit gimnázium felvilágosult tanulóiról van szó, felvetődik a kérdés azon többség esetében, akik nem kerülnek ilyen körökbe és/vagy feléjük otthon sem a megfelelő értékeket közvetítik, vajon milyen értékrenddel is bírnak?

Sok élménnyel gazdagodtam a kérdőívek feldolgozása alatt is. Az egyik ilyen példa az a sportoló volt, aki mindenkit, akit ismertként jelölt, egyes számmal értékelt, kivéve a Dexter nevű sorozat címszereplőjét (bűnügyi orvosszakértő és emellett tömeggyilkos), akit egy fokkal többre. Dexter Morgan az, aki - ha mindent lesarkítunk - tulajdonképpen jó dolgot cselekszik, annyi negatívummal „csupán”, hogy mindazt a lehető legrosszabb eszközzel viszi véghez. A sötét titka ellenére egy szerető társ, „nevelőapa” (1. évad) és nem utolsósorban egy zseni. Ez egyfajta határozottságként fogható fel a kitöltő részéről, valószínűleg csak ezt az oldalát értékelhette. Ritka az

ennyire elhatározott játékos (sportoló) ebben az életkorban, személyesen én még a hidegvért is látom mögötte, de ez nem feltétlen tudományos álláspont.

A harmadik kérdés eredményei gyökerestül felforgatták az előző eredményeit. Ha csak a személyiségjegyeket lehetett értékelni, akkor a szuperhősök óriási mértékben az élre léptek, átlagértékeik a sportolóknál nyolc, a gimnazistáknál hét tizedet ugrottak (3,8/4,0). Érdekes viszont az, hogy a sportolók, a gimnazistáknál utolsók, a sportoló fiataloknál pedig utolsó előttiek lettek (lásd 4. ábra). Ennek okát kutatva igen hamar és könnyen találtam választ. Óriási különbség volt Tom Brady és Cristiano Ronaldo átlagai között. [(3,6/2,4) (3,6/2,7)]. Amint látjuk, a sportolók úgymond kegyetlenebbek vagy határozottabbak az értékelést illetően, még ha sportoló társukat kell értékelni is. Nem volt látatlanban megnyerő nekik az, aki magánéletében kicsapongó életvitelt folytat. Ellenben Tom Brady, aki gyakorlatilag a hidegvérű, sikerorientált sportoló képének született mása, körükben a második legmagasabb pontot érte el (3,6). Az ő személyisége tizedre ugyanakkora értéket ért el a gimnazisták körében is. Az ő esetükben az elhatározottság és célorientáció lehetett a mérvadó. Ami még jól jellemzi ezt az úgymond sportolói határozottságot, maximalizmust, az az, hogy a hírességek, illetve a sorozat vagy filmszereplők kisebb átlagértéket vettek fel a gimnazistáknál, akiknél viszont a nyitottság és a liberalizmus jegyei kerültek inkább előtérbe. Azon értékek alapján, amelyeket „az egyén vagy társadalom jónak, kíváncsnak és megfelelőnek tart” (Berta, 2010), mindkét csoport úgy ítélte meg, hogy a szuperhősök lennének a legkövetendőbb ideálok, hordozott jegyeik alapján. Mégis feltűnő az, hogy az előző kérdésben eredményeik közel egy egész értékkel kisebbek voltak. Vegyük Superman példáját, akinek értékei a következőképpen alakultak a második és harmadik kérdés során: [(3,76/4,39) (3,65/4,54)] (lásd 5. ábra). A chi négyzetpróbán elért szignifikanciaszintek jelzik (0,000), hogy az eredmények egy kivétellel - a gimnazisták körében Cristiano Ronaldo (0,041) - nem a véletlen művei, ami tovább erősíti a sportolók határozottságát.

Elkezdtem kutatni szóban, mi volt az ekkora mértékű különbségnek az oka. Igen sokan voltak olyanok, akik Superman neve mellé a második kérdésben egyest karikáztak, míg személyiségjegyeire ötöst. Az ennek okát firtató kérdésekre adott válaszok általánosítva arra tértek ki, hogy ő egy fikcionális karakter, semmi valóságalapja nincsen, többek szerint gyerekes vagy „ciki”. Egyszerűsítve a mondandójukat: „Nem is létezik!” Arra a kérdésre viszont nem kaptam választ, hogy az adott illetőknek a példaképeivel (akiknek voltak), találkoztak-e már, és ha nem, miben másabb, mint egy fikcionális szuperhős? Vegyük példának Cristiano Ronaldot mint példaképet. Tulajdonképpen elég csekély a lehetőség rá, hogy valaha is élőben lássuk, még kevesebb hogy párbeszédbe elegyedjünk vele, talán közösen eddzünk. Gyakorlatilag vele is ugyanott találkozunk, ahol a szuperhős példák is megjelennek: a média különböző szinterein. A valójában való létezése tagadhatatlan. Viszont akiről ez nem mondható el, arról az sem, milyen megkérdőjelezhető viselkedésformát nyújt, mikor nincs rajta a felszerelése. Gyerekkorunkban mindig tanulságos meséket olvastak fel nekünk nagyszüleink, szüleink, amelyeket nagy figyelemmel követtünk és a tanulságából okulhattunk is. Ezeknek mind nevelő célzata van. Ha a szuperhős filmeknek, képregényeknek kimondottan nincs is nevelőcélzata, de általánosságban, kimondatlanul van ideológiai háttér: a jónak a rossz feletti diadala, munka árán elért siker, az odaadás, az áldozathozatali készség egy nagyobb cél érdekében, ... stb.

Itt említeném meg a másik felettébb érdekes és egyedülálló esetet, amikor a példaképnek tartott Ronaldo (meg lett nevezve az első kérdésben), a második kérdésnél öt pontot is kapott, míg a személyiségjegyek alapján történő értékelésnél csupán egy pontot. Ez talán bizonyítja azt is, hogy az illetőnek sejtelve sincs arról, hogy az általa követett példa milyen is valójában. Ha a pályán végzett

tevékenységért tartja többre, mint bárkit, akkor konkrétan a játéktílusát, felfogását, magát a labdarúgást szereti, nem az egyént. Nyilván azért eshetett rá ezen felül a választás, mivel hű a kedvenc csapatához, támadóbb inkább, mint védekezőszellemű és ikonizált szereplője csapatának. Önmagában, vakon követni nem lehet valakit anélkül, hogy ne ismernénk minden aspektusából, mert egy példaképnek komoly személyiségformáló szerepe lehet, van. Meglehetősen sarkítottan állítható példának Deadpool (Marvel Comics) karaktere, aki végtelenül vicces és bohókás. Erős személyiség, még akkor is, ha több van neki abból. Egy örült is, aki pusztán jóindulatból térdre löv embereket, bármiféle magyarázat nélkül. Innen láthatjuk, hogy nem feltétlen elég az, ha valaki vicces, jópofa, ha negatív karakter ugyanabban a kontextusban.

Megbeszélés és következtetések

Összefoglalva az eredményeket, a szuperhős - aki a vizuális kultúrában az egyik legrégebbi ideje jelen lévő, folyamatosan megújuló, újrateremtő és magas népszerűségnek örvendő tag - személyiségjegyei alapján a leginkább követendőnek vélt példakép lenne fiatal sportolók számára a kérdőív többi elemével szemben. Egy fiatal sportoló számára egy pozitív példakép, amellyel, hogy annak a példájára cselekszik, éli életét, ösztönözi, lelkesíteni fogja abban, hogy sajátítsa el még meg nem lévő képességeket, fejlődjön, legyen elhivatottabb sportágában. Motiválja őt. A vezetői képesség csapatsportágban egy jó példa. Általánosítva a csapatokban, főleg utánpótlás korúak körében a legjobb, legkiemelkedőbb képességű játékos képviseli csapatkapitányként társait. Art Markham foglalkozott azzal a kérdéssel: „Hogyan lehet hasznosítani egy vezéregyéniség példaképet?” A kutatásának a konklúziója a következő volt: „A vezetési képességek megtanulhatóak és fejleszthetőek. Ezért kell figyelni és tanulmányozni a példaképet, hogy elsajátítsák azokat a képességeket, amikkel ők rendelkeznek.” (Markham, 2012). Olyan hősök maradtak a témakör példáinál, mint Superman vagy éppen Batman, az általuk létrehozott „Igazság Ligája” vezetői, irányítói. Munkájukat, vezetői képességüket nyilván úgy fogják láttatni, hogy módszereikben ne legyen hiba, ezért a motivációs és a lelkesítő faktor is nagyobb lesz, tehát mélyebb tanulmányozásuk és ezáltal jellemük feltárásával, új, eddig még el nem sajátított képességekre tehet szert közvetve a sportoló.

A második kérdésben adottakból következtek arra, hogy ennek a kutatásnak az eredményei fejlettebb országokban, mint például USA, biztosan más eredményeket mutatnának az előrehaladottabb vizuális kultúra, illetve a tárgyalt szuperhős népszerűségének, szerteágazottságának köszönhetően. Továbbá bizonyos, hogy más eredmények lettek volna abban az esetben is, ha a „Sötét lovag: Felemelkedés” és a „Bosszúállók” című filmek után történik a kérdőív kitöltése. A neveltetés egy olyan elem, amit, mint fejletlenebb, konzervatívabb ország, az imaginárius világ és abból való merítés mértéke is vélhetően kisebb, de ez egy újabb jó vizsgálati téma lehetne.

Mindezeket összevetve a téma iránti nyitottság lehetővé teszi azt, hogy a szuperhősök példaképek legyenek. A kutatás eredményeit tekintve a legalkalmasabbnak, legpozitívabbnak tartott belső tulajdonságok és értékek követői lennének a fiatal korosztály sportolói számára, ezáltal egy jó küzdőszellem, motivált, kitartó és nem utolsósorban fair játékost tudunk a sportpályán kívül nevelni a példakép segítségével. Természetesen ez még nem elég. Szükséges az edző, az iskola és leginkább a szülő odafigyelése és törődése, hogy a felnőtté válásával ő maga is példaértékű legyen, még akkor is ha nincsenek természetfeletti képessége, egekbe szökő intelligenciahányadosa, vagy csúcstechnológiájú felszerelése.

Zárásként egy újonnan az NFL-be választott kezdő irányító egyik gondolatát jegyzem, akinek az öltözőkabinját, gyermekkorra hőseinek néhány akciófigurájával népesítette:

„Mikor amerikai footballt játszom, nem úgy látom magam, mint egy átlag ember. Úgy akarom érezni, hogy szuper vagyok a pályán. Szeretem azt hinni, képes vagyok olyanra, amire normál ember képtelen.” Robert Griffin III.

Forrás:

Antal László, Tartalomelemzés alapjai, Budapest kiadó, 1976, In.: Kérdő Andrea, A tartrtalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2008

Berelson Bernard: Content Analysis. New York, Free Press, 1952, In.:Kérdő Andrea, A tartrtalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2008

Dr. Berta Judit, A 12-17 évesek érték- és modellpreferenciái a médiahasználat függvényében, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, 2010 december., Budapest

Borsos Szabolcs: Az önismeret jelentősége az oktató-nevelő munkában, Pedagógiai Mentálhigiénés Konferencia, 2006. március 10-11., Budapest

<http://www.mamesz.hu/index.php?>

[option=com_content&view=article&id=191:borsos&catid=57:szakmai&Itemid=72](http://www.mamesz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=191:borsos&catid=57:szakmai&Itemid=72), 2012

Dr. Budavári Ágota: Sport-pszichológia, Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2007

Bugán, A., Érték és viselkedés, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994

Collins English Dictionary – Complete and Unabridged © HarperCollins Publishers 1991, 1994, 1998, 2000, 2003, <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>, 2012

Extensive Definition of „Superhero” 2012.12.24 <http://superhero.askdefine.com/>

Farkas Z., Az egyéni és a kulturális érték fogalma és típusai., Jel-Kép 2007/4, –67-85.

Gyetvai, Kecskeméti, Szatmári: Testkultúra-elméleti és kutatás-módszertani alapismeretek, Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2008

Costas I. Karageorghis, PhD, Cpsychol, FBASES, Peter C. Terry, PhD, FBASES, FAPS: Inside Sport Psychology/ Human kinetics, 2011

Kérdő Andrea, A tartrtalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2008

Marcus Kilpatrick, PhD; Edward Hebert, PhD; John Bartholomew, PhD: College Students' Motivation for Physical Activity: Differentiating Men's and Women's Motives for Sport Participation and Exercise/ Journal of American College Health, Vol. 54, No. 2, 2005

Carolnie Knorr: Why Media Role Models Matter In Role models and stereotypes 02.06.2012 (<http://www.common sense media.org/advice-for-parents/celebrity-role-models>)

Krippendorff Klaus: A tartalomelemzés módszertanának alapjai, Budapest Kiadó, 1955. 22.o. In.: Kérdő Andrea, A tartalomelemzés elmélete és gyakorlati alkalmazása, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2008

Art Markham PhD.: Role Models and Beliefs About Leadership: When do you benefit from a leadership role model? February 11, 2011(<http://www.psychologytoday.com/blog/ultimate-motives/201202/role-models-and-beliefs-about-leadership>), 2012

Dr. Nagy György: Sport és Pszichológia, Budapest, 1973

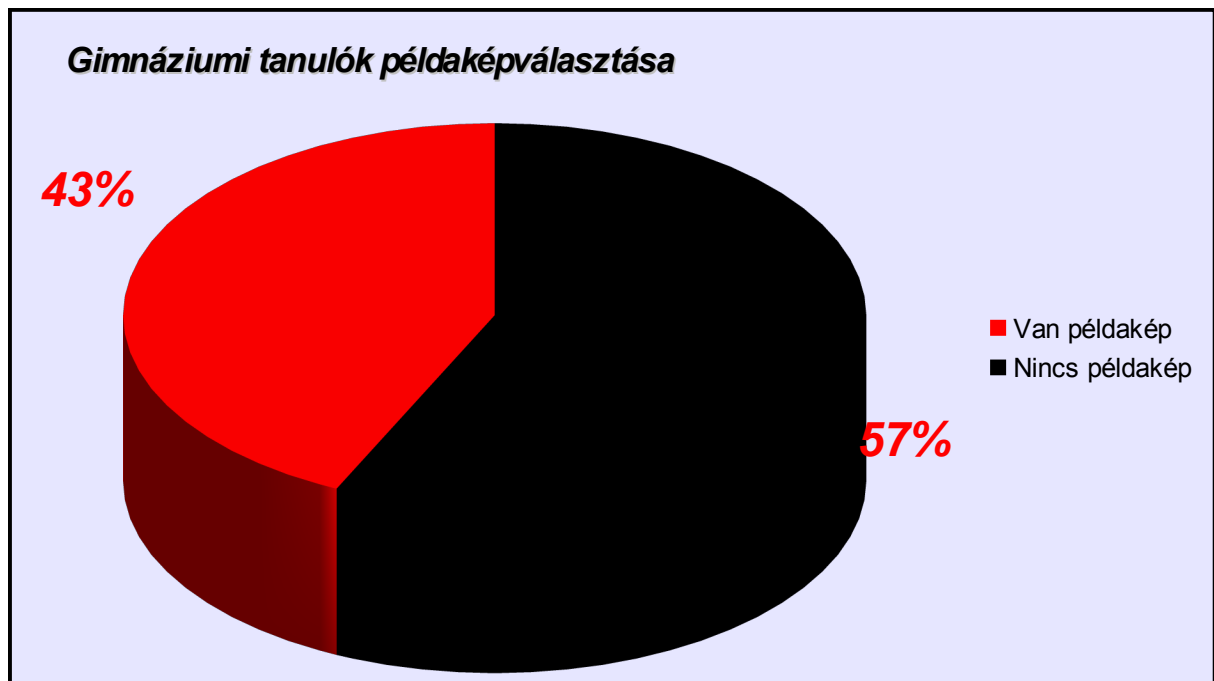
The American Heritage® Dictionary of the English Language, Fourth Edition copyright ©2000 by Houghton Mifflin Company. Updated in 2009. Published by Houghton Mifflin Company . All rights reserved., <http://www.ahdictionary.com/> ,2012

Tóth Zoltán János, Istenek alkonya – A szuperhősképregény változó paradigmái, Korunk, Harmadik folyam XXII/2. 2011, február, 31-39, Kolozsvár, 2011

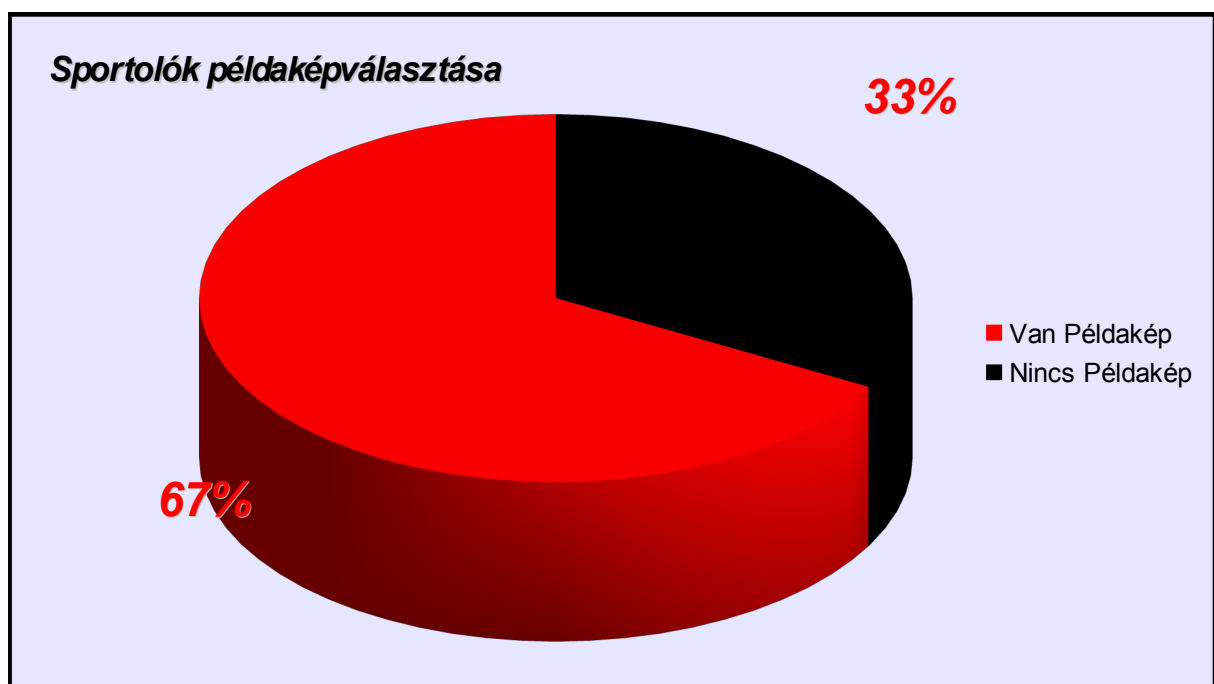
Váriné Sz. I., Az ember, a világ és az értékek világa, Gondolat Kiadó, Budapest, 1987

E. Paul Zehr, From Claude Bernard to the Batcave and beyond: Batman as a hook for physiology education, Adv Physopé Educ 35: 1-4, 2011

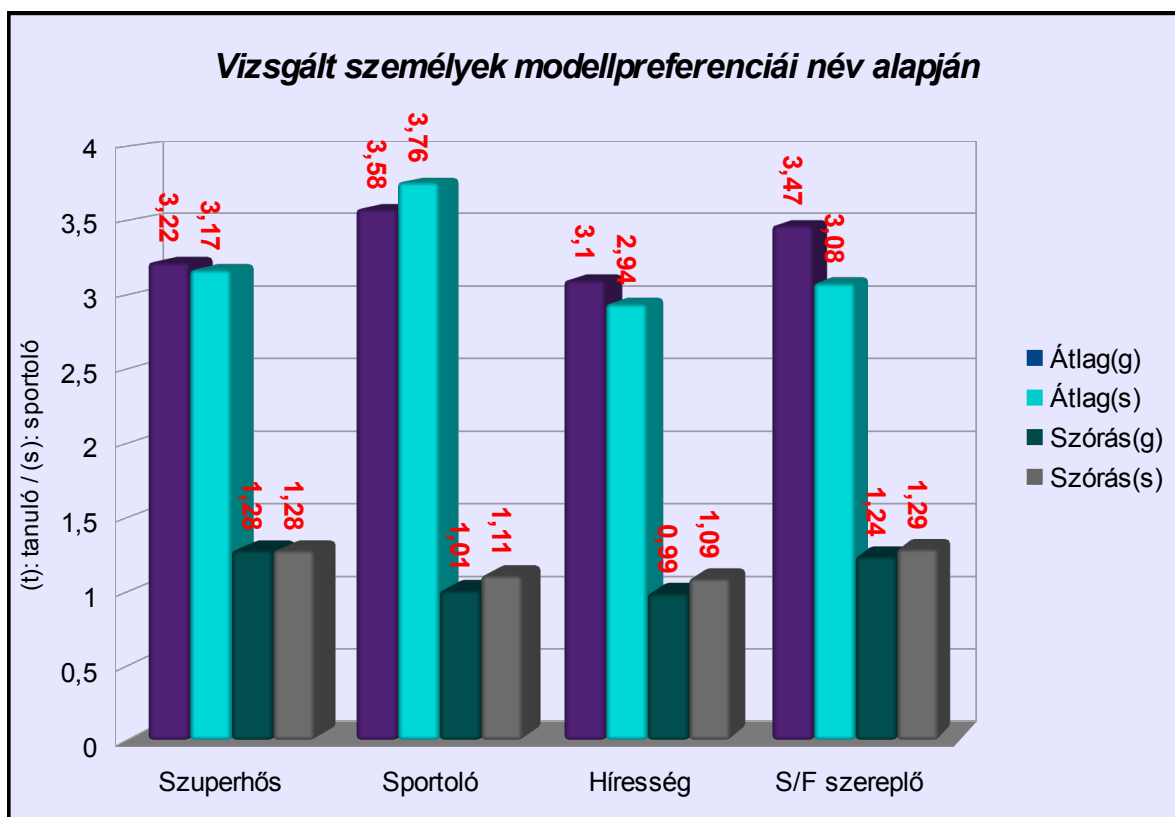
Zrinszky László, [Kislexikon.hu](http://www.kislexikon.hu) – Copyright Lapoda Multimédia, Designed by BioDigit Kft., <http://www.kislexikon.hu/peldakep.html>, 2012

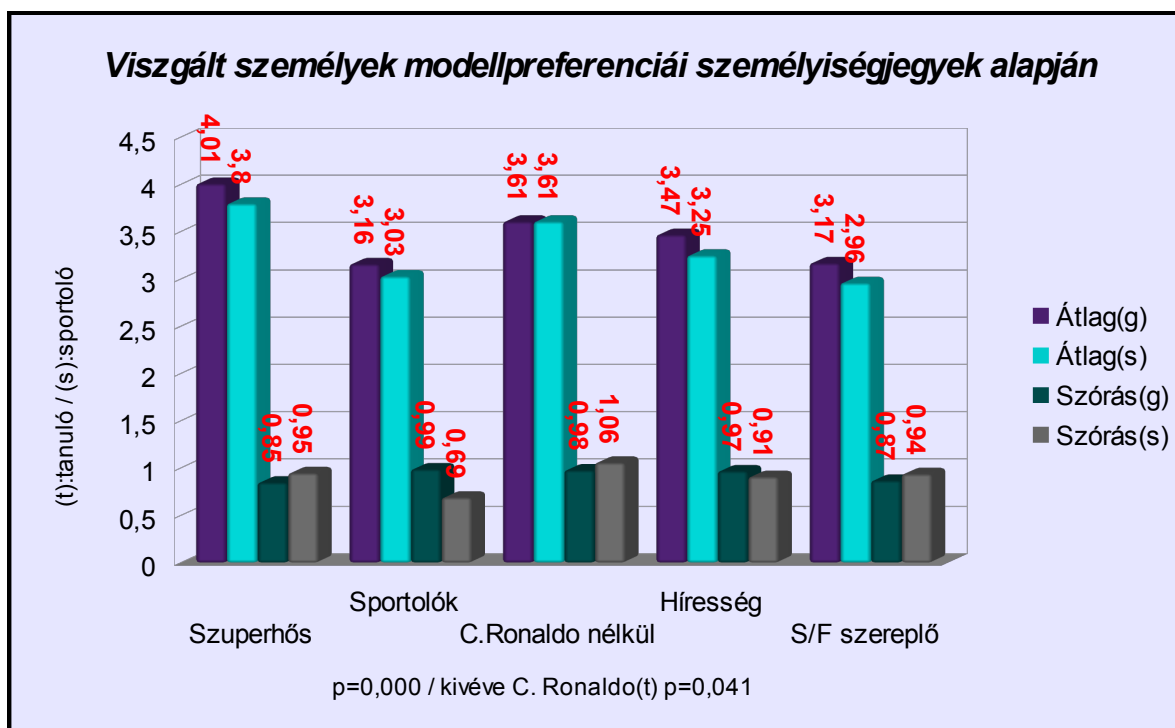
1. ábra: Gimnáziumi tanulók példakép választási aránya.

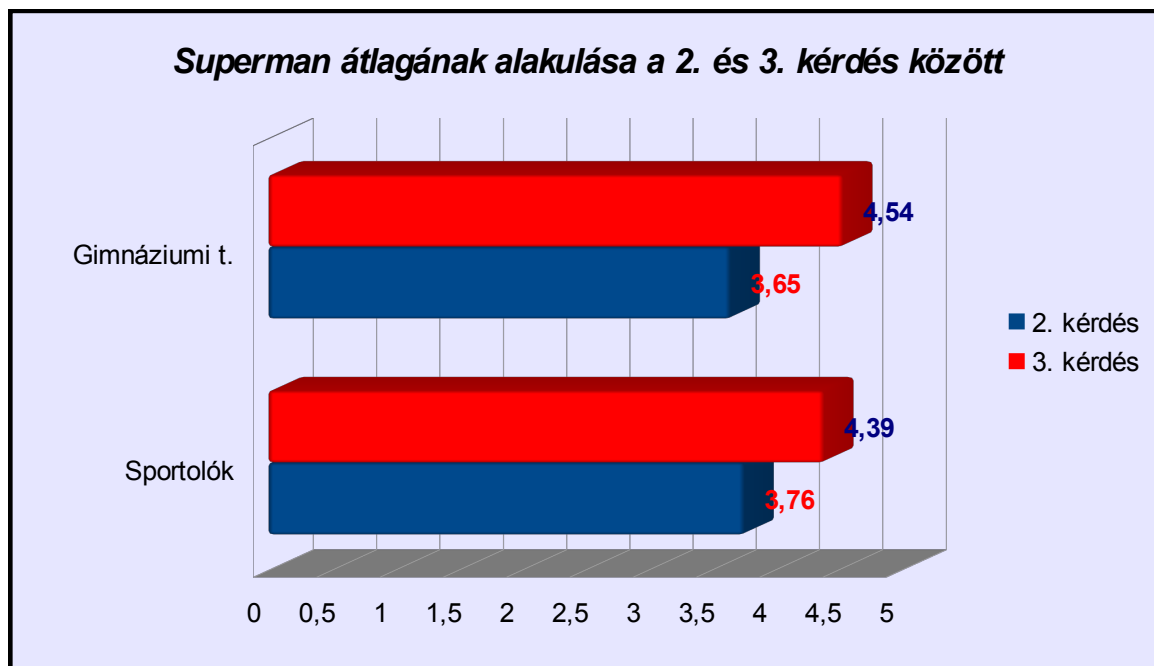
2. ábra: Versenysportolók példakép választási aránya.

3. ábra: A vizsgált személyek modellpreferenciái csak nevek alapján.

4. ábra: A vizsgált személyek modellpreferenciái személyiségjegyek alapján.

5. ábra: Superman személyiségjegy átlagértékek alakulása a 2. és 3. kérdés között.